

Emlék és mű

Toldi Fotógaléria, 1981

P. SZABÓ ERNŐ

Műcsarnok / Box, 2017. XI. 10. – 2018. I. 14.

Azért csak változnak az idők. Néhány évvel ezelőtt még biztosan nem kellett volna feloldani a mozaikszót – KISZ –, mert minden boldog és boldogtalan emlékezett rá, hogy az bizony nem más, mint a Kommunista Ifjúsági Szövetség rövidítése. Élt néhány évtizedig, történelmi perspektívából nézve nem is hosszú ideig, de amíg élt, addig nehezen kerülhették ki azok, akik a fiatal korosztályokhoz tartoztak. Volt persze néhány sziklaszilárd tartású kortárs, aki sohasem lépett be a KISZ-be, de a szervezet olyan ügyekben is döntő szerepet játszott, amelynek résztvevői nem is voltak a tagjai. Csak – például – kiállítás szerettek volna szervezni a Toldi mozi alagsorában. Egyébként a szerepe nem volt mindig és eleve negatív, hiszen egyféle védőernyőt is jelentett: ha valaki a KISZ-re hivatkozva szervezte azt a bizonyos kiállítást, mindaddig

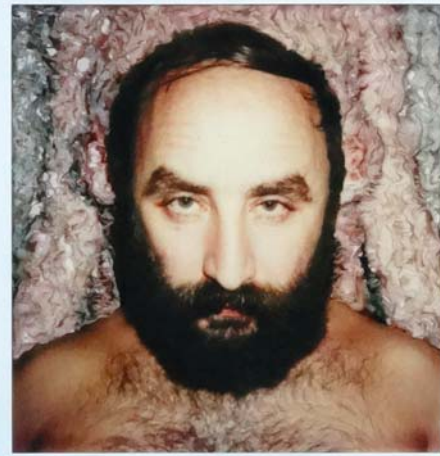
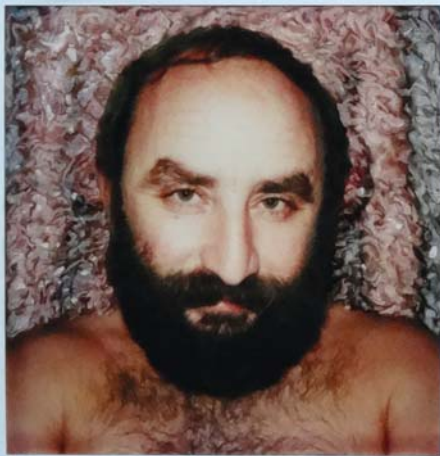
bonyolíthatta kisdud ügyeit, amíg ki nem derült esetleg, hogy az a bizonyos ügy árt a szocializmust építő országnak. Mivel az illető nem volt KISZ-, sem párttag, fegyelmet sem lehetett adni neki, az ügyet sem lehetett érdemes ügy felfűjni, hogy a nagy nyilvánosság is értesüljön róla. Elég volt hatalmi szóval, de barátságosan – mint egy határozott, de jó apa? – annyit mondani: gyerekek, hagyjátok abba ezt a hülyeséget! Mire a gyerekek abbahagyták, és mással próbálkoztak. Vagy nem.

Reha György, az akkoriban huszonéves fiatalember, ma Bécsben él – ahogyan a franciák mondják –, egy bizonyos korú úr például a makacsabb fajtájúak közé tartozott. Korábban néhány évig a szentendrei Vajda Lajos Stúdió tagjaként működő, de a képzőművész pályát a 70-es

évek közepe táján éppen feladó ifjú kétszer is nekifutott, hogy galériát indítson a Toldi mozi alagsorában. Először 1975–76-ban, másodszer 1981-ben. Az első kísérletre az adott alkalmat, hogy 1974 decemberében tartottak először Magyar Filmnapokat az akkor már a mozilátogatók számára kultikus helynek számító, az országba beérkező, de nagy nyilvánosság elé nem kerülő filmeket vetítő Toldi moziban, s egy galéria működtetése beleillett a fiatalokat megcélzó és a társadalmi problémákkal foglalkozó filmeket bemutató művészmozsi koncepciójába, amelyet a mozivezető Gémes György létre kívánt hozni. A galéria szervezője, Reha György 1975 áprilisa és 1976 októbere között harmincnégy fiatal művész számára rendezett tárlatot, sőt díjat is alapított, 1976 februárjában pedig a Fiatal Művészek Klubjában megrendezte a Toldi Galéria bálját is. Valószínűleg ezzel telt be a pohár, októbertől nem rendezhetett több kiállítást. Hogy miért? A KISZ-esek a pártközpont felé mutogattak, ahol Bereczky Lóránd a Szemadám–Diner- és Jankovszky György-kiállítást hozta fel indokul, mondván, hogy azok hülyeségek voltak. Reha további érdeklődését egy rövid mondattal szakította félbe: Ne okoskodjon annyit, Reha!

Nos, Reha öt évig nem okoskodott. Ebből két évig azért, mert mindjárt pártközpontbeli látogatása után bevitték katonának, noha korábban felmentettként teljes egészében kifizette a katonaadót, de mindjárt a leszerelése után rendezett *Toldi Galéria* címmel egy visszatekintő kiállítást. 1981-ben pedig Tímár Péterrel, aki 1979-ben a Fiatalok Fotóművészeti Stúdiója elnöke lett, valamint Jerger Krisztinával, aki „civilben” akkoriban a Műcsarnoknál dolgozott, újra elindította a kiállításokat a mozi alagsorában, immár Toldi Fotógaléria néven. A meghívókat, szórólapokat, az egységes arculat kialakítása jegyében, Kemény György grafikusművész tervezte. Ez a Galéria nem élt meg egy egész évet, nyolc kiállításra kerül sor, éppen a kilencediket – egy Hajas Tibor-bemutatót – tervezték, amikor kiderült, hogy vége. Tímár Péter, a művészeti vezető visszaemlékezése szerint egyszerűen „szóltak” nekik, hogy most tatarozni kell a helyet. „Mondtuk, hogy kivárjuk, amíg készen nem lesz, és utána megcsináljuk, de azt mondták, ezt annyira hosszú ideig fogják renoválni, hogy »gyerekek, ez nem megy tovább«.”

RODIER ÁGNES: Egy kép a *Budapesti fürdők* című sorozatból, 1980

És íme, a harmadik nekifutás, a „jövátétel”! Harminchat év távlatából rekonstruálja most Kincses Károly fotótörténész, a Műcsarnok Boxban rendezett szellemes kiállítás kurátora és a hozzá kapcsolódó hiánypótló kötet szerzője az 1981-es kiállítássorozatot, amely Szerencsés János (1950–2009), a 80-as évek fotós szcénája meghatározó szereplőjének a tárlatával indult, majd a jelenleg Esztergomban élő Tamási Péter *Városképek* című fotógrafika-sorozatának a bemutatásával folytatódott. Kardos Sándor és Lugosi Lugo László *Ünnep* című közös tárlata a Horus Archivum, Magyarország egyik legfontosabb fotós magángyűjteménye első nyilvános bemutatója volt, a ma mintegy kétmillió darabos gyűjtemény akkor még csak néhány ezer darabból állt.

Szalai Tibor (1958–1998) és Vincze László építészek fénygrafikákat mutattak be, amelyeket a Bretschneider-csoport (rajtuk kívül Salamin Ferenc és Kotsis István) performanszairól készítették, Lovas Ilona textilművész és Nagy Tamás építész pedig színes fénymásológéppel készült

LENNERT GÉZA: *SX 70004*, Dormán László, 1980, Polaroid

xeroxképeket állított ki, amelyeket ők maguk „felelőtlen művészetnek” neveztek. A hosszú ideje Szerbiában élő Lennert Géza 37 polaroid fényképpel jelentkezett, Birkás Ákos festőművész a Pécsi füzet lapjait prezentálta, amelyek egy egyszemélyes kiadvány részeit képezték.

Az egyik legérdekesebb tárlatot a Párizsban élő Agnes Rodier képeiből rendezték, amelyek budapesti fürdőket, illetve – Katarzyna Kozyrát messze megelőzve – meztelen női testeket ábrázoltak. E bemutató megszervezése újra csak rávilágít az akkori magyarországi, puhuló diktatúrás kulturális viszonyokra – külföldieknek akkoriban ugyanis csak előzetes minisztériumi engedély, államközi szerződés alapján lehetett kiállítást szervezni. Ilyen adminisztratív formáságokra azonban a szervezőknek sem kedve, sem energiája nem volt. Így egyszerűen megfordították a nevet: Agnes Rodier-ből Rodier Ágnes lett, s mivel a turpisság egyetlen elvtársnak sem tűnt fel, minden ment, mint a karikacsapás. Rehának ezúttal nem kellett okoskodnia.

Az önreprodukció kísérlete (1981.)

SZERENCÉS JÁNOS: *Az önreprodukció kísérlete*, 1981

TAMÁSI kiállításán **REHA** és **VINCZE LÁSZLÓ**